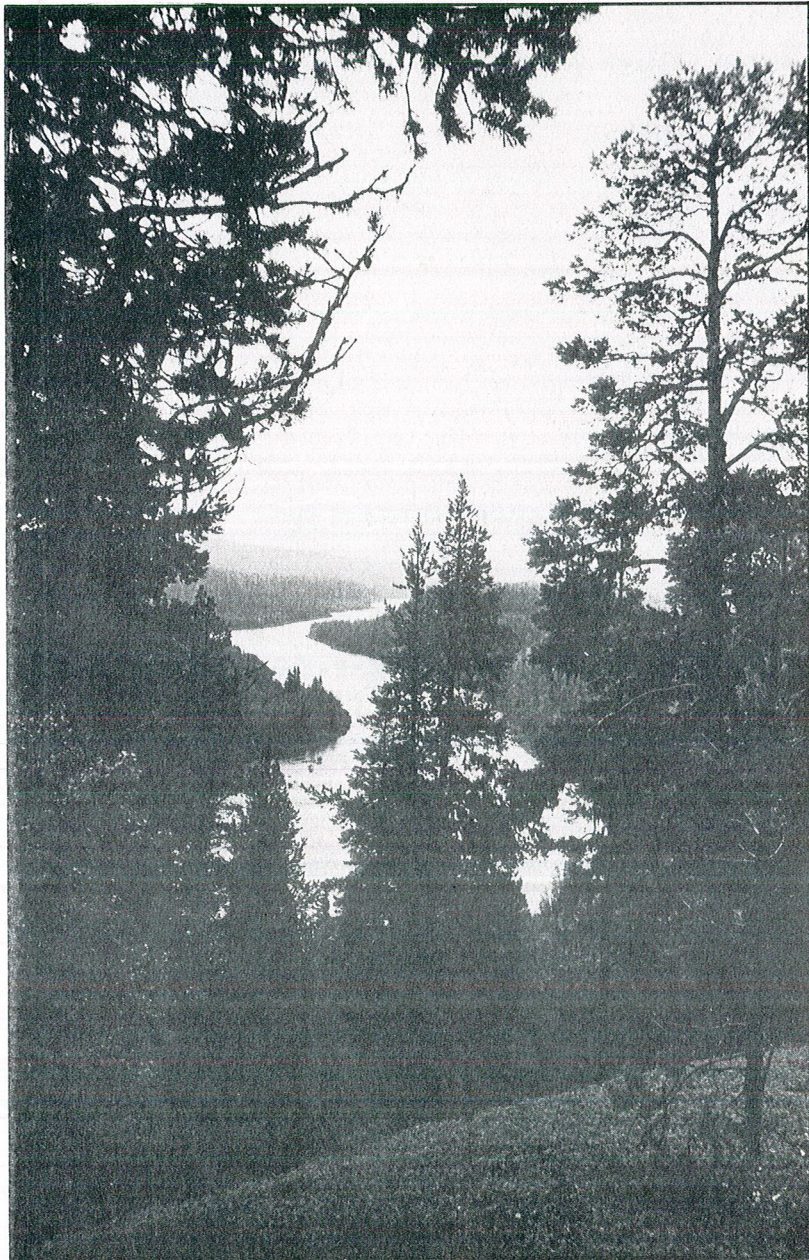

ÄLVRÄDDAREN

ÄLVRÄDDAREN UTGES AV ÄLVRÄDDARNAS SAMORGANISATION/NR 3 1981

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SID 3. KYMMEN - NYTT SÖLVBACKA ?

SID 7. PRiset FÖR SÖLVBACKA

SID 8. KONSPIRATION MOT NORRLANDSÄLVAR OCH RIKSDAGSBESLUT

SID 10. ÄLMÖTE I LULEÅ

SID 12. STOPPA TJÄKÖVARATS OCH JÄUREKASKA

SID 13. LITTERATURTIPS

SID 15. ÄLVNOTISER

SID 17. EBB I KASSAN

SID 18. EN STOR ÄLV

SID 20. ÅRSMÖTET

SID 22. LAXEN - EN MISSBRUKAD RESURS

SID 27. SITOJÄURE ÄR INTE TILL SALU

SID 28. TJÄKÖVARATS, EN Dyr AFFÄR FÖR JOKKMORK

SID 29. HÄNSYNSLÖST AV VATTENFALL !

SID 30. SÅ LÅNGE ...

ÄLVRÄDDAREN

utges av ÄLVRÄDDARNAS SAMORGANISATION

Red. och ansvarig utgivare: Lars Lövgren

Adress: Östanåvägen 17, 920 70 SORSELE

Tel: 0952 - 10 997 (bost)
10 760 (arb)

OMSLAGETS BILD :

Kalix-älvens övre lopp från Svappavaaratrakten.

Foto: Olle Kauppi

Kymmen — nytt Sölvsbacka ?

I centrum av Värmland, 10 mil NV om Väneren ligger Gräsmark, en bygd vars framtida existens sätts på spel om Kymmenprojektet kommer att förverkligas. Kymmens kraftverk, ett pumpkraftverk, tänkes att utnyttja fallhöjden mellan sjöarna Kymmen och Rottnen, 92,5 meter. Kraftverkets produktion beräknas till 58 GWh vilket är 0,6 promille av landets elproduktion eller 2,9 % av länets.

För att utvinna denna blygsamma energimängd kommer flera mycket värdefulla vattendrag att förstöras för all framtid, bl a Rottnaälven som har sitt ursprung i Norge och rinner ut i sjön Rottnen, vidare Kymsälven och Granån vilka också mynnar i Rottnen och därmed förenas i Rottnaälven. De sjöar som berörs är Kymmen som är 8 km lång och har en yta av 18 km², Gransjön 1,5 km lång och 400 meter där den är som bredast samt Rottnen 16 km lång och 1 km bred i genomsnitt.

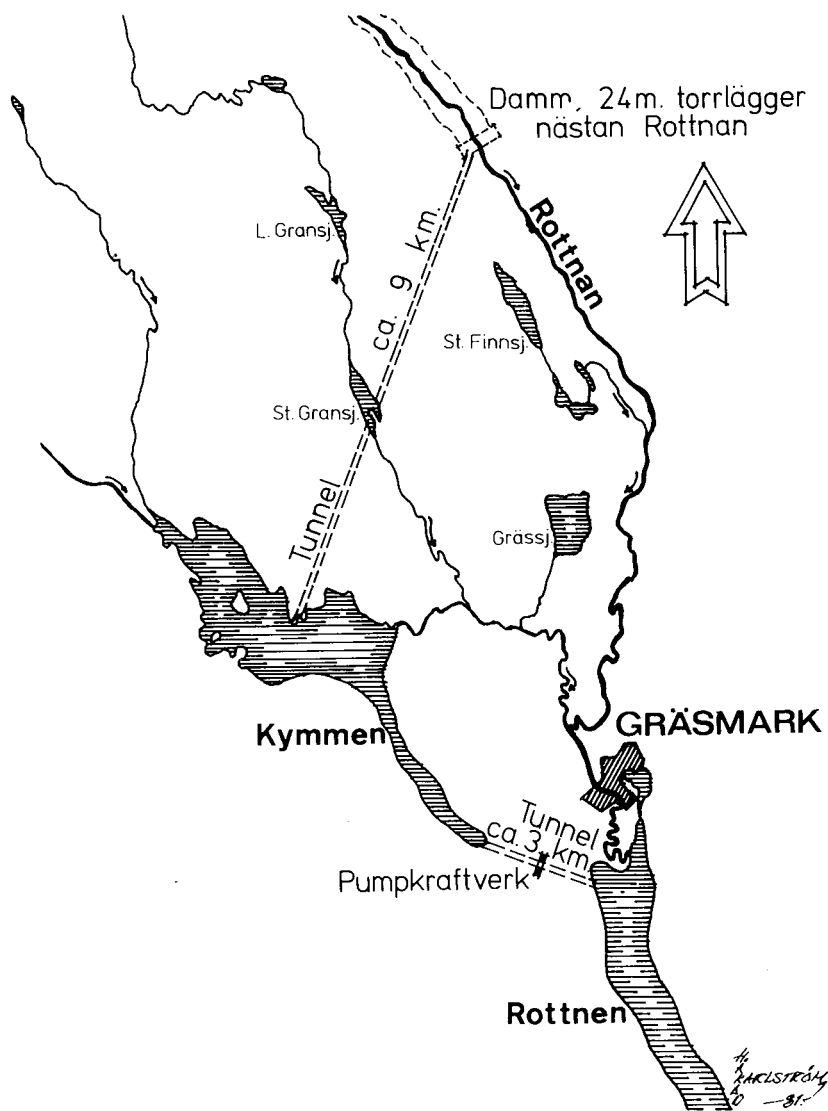
Genom överdämningar kommer 400 ha mark, varav 300 ha skogsmark, att överdämmas. Sammanlagt kommer dessutom ca 3 mil värdefulla älvsträckor att helt eller delvis torrläggas.

Skissennedan visar hur projektet är tänkt. Rottnaälvens naturliga väg planeras att avbrytas ca 20 km uppströms utloppet i sjön Rottnen genom en damm som skulle höja vattenytan 24 meter. På så sätt skulle en konstgjord sjö 25 km lång och 800 meter bred skapas. Vattnet skulle ledas därifrån till Kymmen genom en 9 km lång tunnel via Stora Gransjön som skulle höjas 3 meter.

Kymmens vatten vill man leda genom en tre kilometer lång tunnel till Rottnen genom ett pumpkraftverk. Pumpkraftverk drives på så sätt att vattnet rinner "rätt" väg under dagen när energiförbrukningen (och elpriset) är högst. Nattetid är ju inte efterfrågan på elström särskilt stor. Då får turbinerna istället tjänstgöra som en gigantisk pump och pumpa Rottnens vatten upp till Kymmen så att elproduktionen under dagen kan vara större än vad det "naturliga" flödet kan åstadkomma.

Denna pumpning, som för ö endast får ske vintertid, innebär en korttidsreglering av Kymmen och Rottnen med en vattenståndsvariation av 0,75 resp 0,60 m per vecka. Detta kommer bl a att innebära att någon landfast is inte kan bildas med påföljande olägenheter med att utnyttja sjöarna för fiske och andra aktiviteter under vintern.

Vidare kan nämnas att tilltänkta tunnelbyggen kommer att ske i dålig berggrund, där stora komplikationer kan uppstå. Tunnelbygget anses ej ogenomförbart men kan avsevärt försvåra arbetet om inte utförligare undersökningar av berggrunden genomförs. Är det på grund av den olämpliga berggrunden man har på senare tid valt en ny plats för tunnelutlopp i Kymmen, något hundratal meter väster om det tidigare fastställda. Då vi från motståndarsidan har påtalat vikten av att utförligare undersökningar av berggrunden bör utföras har detta tillbakavisats med motiveringen att det skulle bli för kostnadskrävande. Är det av rädsla för de stora skador som kommer att drabba bygden och dess befolkning som man kryper undan och inte vill redovisa i klartext vad som kommer att ske. Mot bakgrund av vad som här sagts är det lätt att förstå att Industriverket i sitt yttrande påtalade att de inlämnade ansökningshandlingarna inte kunde utgöra underlag för en beräkning av värdet av kraftverket och därmed inte heller för dess tillåtlighet.

Rottneälven utgör bygdens enda och ett av länets få kvarvarande tämligen opåverkade och ekologiskt intakta strömvatten av betydelse. Älven innehåller regionalt utrotningshotade växt- och djursamhällen och utgör tillsammans med de nedre delarna av Granån och Kymsälven dessutom den enda återstående reproduktionsplatsen i länet av betydelse för storväxt insjööring. Denna är unik för södra delarna av landet genom att den är vårstigande.

Öringen stannar på reproduktionsplatserna ända till senhösten då den leker och är således åtkomlig för fritidsfiske i strömmande vatten hela fiske-säsongen. Övriga berörda vatten är mycket goda och värdefulla fiskevatten med stor motståndskraft mot förorening. Detta på grund av att kalkrik berggrund finns inom dessa områden

Kraftverksbygget beräknas ge 150 personer arbete under tre års byggtid. I och för sig bra för vederbörande, men - är det nödvändiga jobb? Måste vi förstöra miljön för att ge människor arbete?

Den som saknar helhetssyn tycker kanske att det är bra för Sveriges elektriker om det produceras allt mer ström, bra för byggnadsarbetarna om landets alla vattendrag däms upp av jättedammar osv... Men det är en snäv syn som inte vi kan dela. Varor ska produceras för att människor behöver dem, inte av andra skäl.

Vems projekt är det då? Folket i Gräsmark och Lekvattnet behöver inte Kymmen-projektet. Inte turisterna. Inte Rottnerosjobbarna. Inte samhället som redan nu har ett stort elöverskott.

Sanningen är att en enda part tjänar på Kymmens kraftverk: Vänerenergi AB! Ett LRF-företag med stora problem som vill öka sina vinster på miljöns bekostnad.

Ingen annan har egentligen intresse av projektet. Har sedan de kritiker som tvivlar på Kymmen-projektets ekonomiska bärkraft rätt - ja då blir regeringens beslut och Sunne kommuns tillstyrkande ännu mer bedrövliga!

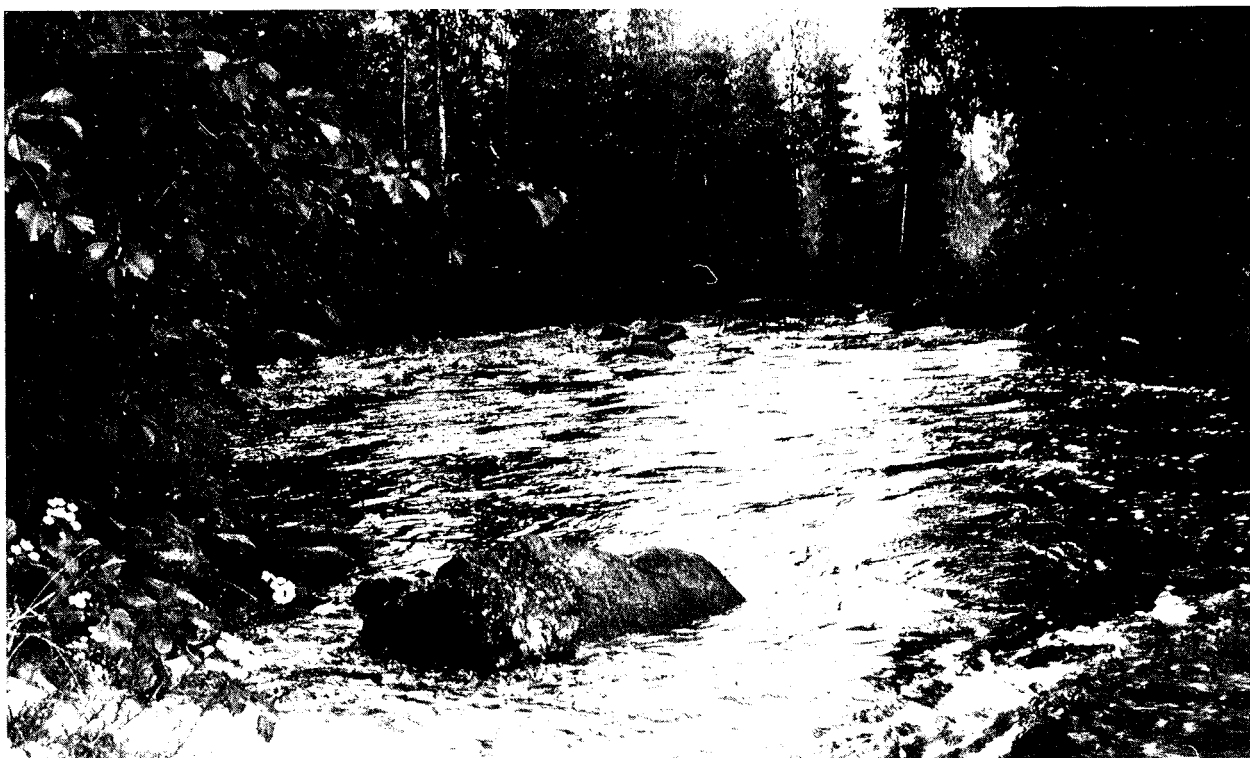
Protesterna mot projektet startade 1975. Det var i första hand kretsen kring Kymmens fiskevårdsförening som satte igång motståndet. Även Lekvattensborna protesterade och bildade en aktionsgrupp. Tillsammans samlade grupperna in 2500 namn i berörda bygder mot projektet.

Några år senare startades stödkommittén Rädda Rottnan. Sunne Miljögrupp började också delta i kampen för Rottnan. Insändare och protestskrivelser skrevs. I mars 1979 anordnades ett protestmöte i Gräsmark av Rädda Rottnan.

Kammarkollegiet, Naturvårdsverket, Industriverket och Länsstyrelsen i ärmland är några av de remissinstanser som i sina yttranden gick emot utbyggnad. För projektet uttalde sig bl a Sunne och Torsby kommuner.

När Kammarkollegiet avstyrkte projektet hänvisade man bl a till geologen professor Gunnar Beskow, som ansåg att: "Kymmen projektet kan betecknas som ett extremt grovingrepp; ett tekniskt-ekonomiskt vådligt exploateringsäventyr med synnerlig miljöskadeverkning, utan rimlig proportion till avsedd kraftvinning."

Industriverket påtalade att ett pumpkraftverk kan pga eltaxornas utformning vara företagsekonomiskt lönsamt utan att vara samhällsekonomiskt motiverat. Om ett pumpkraftverk drivs efter rent företagsekonomiska grunder kan dess produktion fördela sig över tiden på ett sätt som inte är önskvärt ur allmän synpunkt. Detta undviks om kraftverket ingår i det totala samkörandesystemet, vilket bör vara ett villkor för utbyggnad. Industriverket menade att det inte hade lämnats några sådana löften.

Rottnaälven — hotat vattendrag.

Industriverket ansåg att handlingarna inte kunde ligga till grund för en beräkning av värdet av kraftverket och därmed inte heller tillåtligheten. Ärendet borde därför återförvisas till Vänerenergi AB för förnyad utredning.

Trots dessa protester och remissyttranden beslutade regeringen den 25 juni 1981 att ge tillstånd för kraftverket!

Regeringen (med jordbruksminister Anders Dahlgrens LRF-bakgrund och tidigare LRF-anställda Olof Nilsson som statssekreterare) valde att stödja "sitt" företag, LRF-ägda Vänerenergi AB.

Kanske var det regeringens nonchalans som fick bågaren att rinna över för många. Snabbt organiserades en samlingsgrupp för samtliga motståndare: Aktionsgruppen Rädda Kymmen och Rottnan. Den 9 augusti anordnades Kymmens Dag med 800 mötesdeltagare som krävde att Torsby och Sunne kommuner - liksom givetvis regeringen - skulle riva upp sina beslut och gå emot Kymmen-projektet.

Vad händer nu? Kan kraftverket stoppas? Vi har redan svarat på det: det måste gå! Vad som var möjligt i Sölvsbacka är möjligt även i Gräsmark och Lekvattnet.

Hur stoppar vi det? Det gäller att påverka våra förtroendevalda. Detta gör vi på politiska möten, genom insändare och skrivelser, namninsamlingar och personliga kontakter samt kanske med röstsedeln.

Visom är emot projektet - måste vi till sist bevisa det som "brandvakter" på en lerig anläggningsväg någonstans vid den urgamla ridstigen mot Norge i Gräsmarksskogarna.

Kanske är det så. Den som tycker att kraftverket är ovanligt onödigt måste naturligtvis till sist ställa sig den frågan på allvar: Civil olydnad - om inget annat hjälper?

Artur Jansson

ÅRSMÖTET 1982 - vid Storforsen

Årsmötet 1982 kommer att hållas i Bredsel vid Storforsen i Piteälven.

Datum: 3-4 juli

Ta med hela familjen till årsmötet - "Boka in" den helgen för mötet redan nu !

Priset för Sölvsbacka

I början av juni beslöt en enig riksdag att slutgiltigt rädda Sölvsbackaströmmarna undan kraftverksutbyggnad. Det var ett efterlängtat beslut efter många turer i ärendet. Bybefolkningen i Storsjö Kapell har ofta slitits mellan hopp och förtvivlan, men nu kan de andas ut. Första augusti ordnade de en stor segerfest med 500 gäster.

Riksdagsbeslutet innebär att Sydkraft får ca 31 milj kr till avvecklingskostnaderna när bolaget frivilligt avstår från att bygga Sölvsbacka kraftverk. Samtidigt betalar Sydkraft ca 70 milj kr till Vattenfall för ersättningskraft i form av andelar i tre norrländska vattenkraftverk. De tre kraftverken är Bjurfors övre i Umeälven, Sollefteå samt Sällsjö kraftverk.

Ersättningen till Vattenfall motsvarar de beräknade byggkostnaderna för Sölvsbacka kraftverk. Vattenfall hävdade dock att 70 milj inte var full kompensation. De begärde att staten skulle ge Vattenfall 280 milj så att det totala priset för 71 GWh ersättningskraft skulle bli 350 milj kr.

OCKERPRIS

Detta krav är helt obefogat eftersom det skulle motsvara en värdering av vattenkraften till ca fem kr/kWh årsproduktion. Som jämförelse kan nämnas att SCA:s VD Bo Rydin i somras värderade bolagets krafttillgångar till 1:25 kr/kWh årsproduktion. En sådan marknadsekonomisk värdering av de svenska vattenkraftverken skulle innebära att Vattenfall, förutom 70 milj kr från Sydkraft, skulle få ca 18 milj kr från staten.

Regeringen och jordbruksminister Anders Dahlgren godkände Vattenfalls ockerpris utan prut (prop 1980/81:195), vilket vittnar om ett oerhört lättsinne med statens pengar. Troligen ingick detta ockerpris i en omfattande kohandel mellan regeringen, Gränges, Vattenfall och SSAB, vars yttersta syfte var att få Gränges att satsa 250 milj kr i SSAB. Det kan läsas mellan raderna i en presskommuniké den 16/3 från energiminister Petri och industriminister Åsling:

"Ett ställningstagande till det av Vattenfall och Gränges gjorda avtalet om försäljning av Gränges vattenkraft bör ske i anslutning till beredningen av frågan om SSAB:s ekonomiska situation och Sölvsbackafrågan."

Avtalet mellan Vattenfall och Gränges innebar att Vattenfall betalade ett överpris, men Vattenfall blev troligen utlovad kompensation i form av ett orimligt högt pris för Sölvsbacka. En sådan kohandel passade givetvis bra för jordbruksministern som då formellt kunde påstå att det blev väldigt dyrt att rädda Sölvsbacka.

Till stor glädje för miljövännerna beslöt dock riksdagen att inte godkänna Vattenfalls ockerpris. Man uppsköt behandlingen av den del av propositionen som handlade om ersättningen från staten till Vattenfall tills nu i höst, då näringsutskottet ska behandla övriga anslagsäskanden från Vattenfall.

KOMPAKT TYSTNAD

De delar av propositionen som vilade på den sk Lemneska utredningen godkändes av en enig riksdag med acklamation (hela bewlutet tog åtta sek). Därmed är det definitivt klart att Sölvsbacka räddats för överskådlig framtid.

Det anmärkningsvärda med riksdagsbeslutet om Sölvsbacka i juni är kanske ändå den kompakta tystnad om beslutet i de dominerande massmedierna, TT, storstadspressen, radio och TV. Det är oroväckande att de ledande massmedierna är så lojala mot regeringen att de avstår från att berätta om riksdagsbeslut som går emot regeringens vilja och innebär en jätteseger för miljörörelsen.

Sölvsbacka kan härnäst stå som en symbol för att miljökampen kan lyckas och att det aldrig är för sent att rädda miljön.

Göran Bryntse

Konspiration mot norrlandsälvar och riksdagsbeslut ?

I Svensk Tidskrift, nr 8, 1981 pläderar Gösta Sundin på nio sidor för en utbyggnad av vattenkraften i Sverige och därmed för förstörelse av de sista mer eller mindre orörda svenska Storälvarna. Från naturvårdens sida har jag uppmanats att bemöta artikeln och härför av Svensk Tidskrift erhållit ett vida mindre utrymme än Sundins, vilket endast tillåter mig att ta upp några av hans synpunkter.

Sundin får väl betraktas som de privata kraftbolagens talesman. Hans inlägg kommer samtidigt som Vattenfall igångsatt en bred exploateringsoffensiv för utbyggnad av återstående storälvar. Vattenfall har bl a begärt att få utreda fortsatt vattenkraftutbyggnad samt bilda bolag med kommuner och vissa industriföretag i områden som berörs av ännu outbyggda storälvar. Vidare låter Vattenfall sin tidskrift 'Vi i Vattenfall' med en fyrspaltsrubrik basunera "Fortsätt bygga ut vattenkraften!". I samma veva presentera Vattenfall en "opinionsundersökning" omfattande 2000 personer, av vilka 70% av de tillfrågade resp 43% av "miljövännerna" önskar bygga ut vattenkraften. Samtidigt mumlar socialdemokratiska politiker om att "Kalixälven måste byggas ut" och ett LO-distrikt vill med en rad motiv exploatera Vindelälven för vattenkraft. LO som beskäftigt skall styra allt i Sverige, betonar vikten av att utbyggnaden av älvarna sker i bolagsform med Vattenfall och berörda kommuner som intressenter. Avslagna motioner till Moderata Samlingspartiets senaste stämma föreslog utbyggnad av tre (Torne, Kalix och Pite älvar) resp två av hittills outbyggda storälvar.

Man skönjer i dessa aktioner en av Vattenfall m fl orkestrerad kampanj trots flera gällande riksdagsbeslut att bevara Torne-, Kalix-, Pite- och Vindelälvarna. Vattenfall gör f ö varje år liknande sabotageutspel, särskilt gällande Kalix älv, för vilken man 1979 föreslog en utbyggnadsplan.

Ett genomgående drag i alla dessa propåer är att utbyggnaden av dessa älvar påstås kunna genomföras på ett miljövänligare sätt än tidigare utbyggnader. Sent skall syndarna vakna! För dem som under mer än ett decennium på den svenska naturvårdens vägnar (Vetenskapsakademiens och Svenska Naturskyddsföreningens) inom ett halvdussin kommittéer för resp älvsystem i Norrland "förhandlat" med generaldirektör Jonas Norrby och hans medexploatörer utan att hos dem finna minsta förståelse för att avstå från eller modifiera regleringar och utbyggnader av stora sjöar och älvar (även inom nationalparker och naturreservat) i syfte att försöka rädda så mycket som möjligt av oersättlig svensk natur genom att dämningarnivåer och andra skadaminskande åtgärder vidtogs framstår de nya tongångarna som cyniska och falska. Om Vattenfall under ett 40-årigt skede ej ens försökt att följa naturvårdens rekommendationer och vädjanden, inte heller då man lovade att så göra (protokoll finns!), varför skulle samma personer nu plötsligt visa miljöhänsyn? Ihålligheten i Vattenfalls och andras uttalanden är monumental och utmanande både mot löjet och förnuftet, ty det finns ingen "miljövänlig" eller "skonsam" utbyggnad av älvar. Skadorna och miljöförändringarna är allomfattande.

Vattenfall propagerar för att det är bättre att bygga ut några större älvar (alltså de fyra "orörda") än flera mindre och som ett eko upprepas denna till axiom blivna tes av andra förespråkare för utbyggnad av storälvarna. Bland argumenten för utbyggnad uppmärksammas vidare det naiva uttalandet att efter 50-100 år "kan vattendragen återställas med forsar och fall om den tidens människor så önskar".

Receptet för mot miljön skonsam vattenkraftsutbyggnad skulle vara att undvika längre torrsträckor, stora dämningsområden och alltför stora ingrepp i älvarnas källområden i fjällen. Fagert tal, som endast tar hänsyn till enstaka landskapsscenerier men totalt bortser från förödelsen av produktiva ekosystem och utplåning av organismer!

Hur litet "skonsamheten" i själva verket är värd, omvittnas av att Vattenfall för endast två år sedan presenterade en utbyggnadsplan för Piteälven, som innebar 11 kraftstationer, varvid också källsjöarna skulle regleras kraftigt, Piteälvens fåra torrläggas längssträckor upp till 13 km och Storforsen (som för sin prakt besöks av ca 250 000 människor årligen) stympas. Med kännedom om Vattenfalls under årtionden ständigt tillämpade kronärtskockspolitik att bygga ut en bit i sänder av ett älvsystem under falsk förespegling att inte gå längre, så är pratet om "miljövänlig skonsamhet" endast ett lockbete för att få kommunernas och statsmakternas stöd för Vattenfalls utbyggnadsplaner och sysselsättningsterapi.

Det är också märkligt att Vattenfall, Sundin och andra inte tycks respektera av riksdagen och regeringen fattade beslut om storälvarna utan snarast raljerar mot dessa beslut: "oformliga riksdagsbeslut" - "sådana tossigheter blir det när den lagstiftande församlingen tar på sig förvaltningsuppgifter" - "idiotstopp mot vattenkraftutbyggnad" för att citera Sundin. Vattenfall kan givetvis inte uttrycka sig så, men verket handlar som om riksdagsbesluten inte existerade.

Sundin gör också ett våldsamt angrepp på den fysiska riksplaneringen, vars utredningar om vattenkraften legat till grund för riksdagsbeslut. Uppenbarligen anser han att vattenkraftexploateringen borde som tidigare få fortsätta planlöst. Den enorma omdaning och förstörelsen av naturlandskapets vatten, myrar och skogar har pågått under tiotals år utan att någon översiktlig planering av vad och hur mycket som skall exploateras av Sveriges sjöar och älvar hade redovisats, trots att den ideella naturvården under mer än ett decennium hade vädjat härom. Först 1972, när redan alltför mycket av vad som hade varit värt att bevaras av Sverige hade förtörts eller hade beslutats för exploatering, framlade regeringen en s k fysisk riksplanering. När alltså 70% av alla större vattendrag och ca 1500 km strömmande vatten har byggts ut i Sverige, varvid fem av Lapplands sju nationalparker och dess förnämsta naturreservat hade förtörts på ett katastrofalt sätt, så tycker Sundin "att vattenkraftutbyggandet drabbades av den fysiska riksplaneringen", som föreslog fredning av några kvarvarande älvar!

Sundin pratar också om "de några hundra älvräddarna i vårt land" därmed numera nedvärderande den svenska naturvården, bakom vilken står organisationer med 10 000-tals medlemmar, t ex Svenska Naturskyddsföreningen. Vidare påstår Sundin att den stress som utövas på "de många närboende" utmed älvar under utbyggnad "inte lindras av älvräddarnas agerande". Menar han att de senare skall hålla tyst för att inte oroa de älvräddande för utbyggnadens konsekvenser.

Sundins tal om att alla av honom uppräknade skador i utbyggda vatten "många gånger kan förebyggas" (varför har det då inte gjorts?) kan jag av brist på utrymme inte bemöta. Det torde inte heller behövas, ty en omfattande litteratur föreligger i ämnet klart visande att Sundin tyvärr har fel. Tydligen har han inte förstått hur omfattande de irreparabla skadeverkningarna är.

Landskapsarkitekter är tydligen Sundins recept mot vattenkraftutbyggnadsskador liksom tidigare en gång Vattenfalls. Tyvärr utgör ofta landskapsarkitekters åtgärder efter en utbyggnad ett ytterligare fjärmande från naturlandskapet, men det tycks inte Sundin förstå.

Det är närmast groteskt när Sundin ojar sig över att Vattenfall inte tillmättes att "bedriva välbehövlig och kraftfull information", medan Svenska Naturskyddsföreningen, som gör "fräna angrepp på vattenkraften" däremot har statligt stöd för sin verksamhet. Verkligheten är att under 30 år har Vattenfall enbart för propaganda haft en större budget än vad den svenska naturvården (Vetenskapsakademiens Naturskyddskommitté och Svenska Naturskyddsföreningen) hade till buds för hela verksamheten innan Statens Naturvårdsverk blev till under 1960-talet. Tyvärr har den senare trots sina många miljoner och 100-tals tjänstemän inte gjort eller förmått mycket för att skydda svenska älvar och sjöar från utbyggnad. Ibland har det t o m främjat exploateringsvåldtäkter på oskattbar natur, ja även i nationalparker och naturreservat!

Hela diskussionen att snabbt bygga ut ytterligare svenska storälvar synes huvudsakligen motiveras av sysselsättningsskäl, ty av Elanvändningskommitténs betänkande framgår att elöverskottet kommer att öka under 1980-talet och redan nästa år uppgå till 8-9 TWh. Att mot en sådan bakgrund bygga ut mera vattenkraft och Sveriges få återstående storälvar förefaller vettlöst och utgör dessutom ett övergrepp mot kommande generationer.

Nairobi i november 1981

Kai Curry-Lindahl

Anm: Artikeln är skriven för att publiceras i Svensk Tidskrift, som är en moderat idétidsskrift. Red. anser emellertid att den är av intresse även i ÄLVRÄDDAREN.

Älvmöte i Luleå

Samorganisationens representantskap träffades vid ett möte vid Måttsundsberget utanför Luleå 21-22 november. Helgen ägnades i huvudsak åt ett grupparbete kring frågan: "Var finns hotet mot älvarna och vad kan göras för att möta det?". Dessutom medverkade norrbottenmoderaternas ledare Erik Holmqvist, Luleå genom att berätta och svara på frågor om moderaternas syn på älvarna. Ett referat av hans medverkan lämnas i en särskild artikel.

Gruppernas diskussioner kring den givna frågan kan sammanfattas i ett antal punkter enligt följande:

- * Alla älvräddare måste följa med i vad som händer och skaffa argument. Enskilda och grupper kan inte förlita sig på ÄlvS; det avgörande är motståndet i resp älvdal. Alla måste ta personligt ansvar och vara aktiva.
- * Vi måste skaffa mera pengar till information om vi ska kunna sätta emot kraftbolagens mångmiljonsatsning på "information" de närmaste åren.
- * Sysselsättningen är som alltid ett lockbete för kommunerna. Det är viktigt att visa att en orörd älv också ger sysselsättning.
- * Vi måste vara mera offensiva och visa på vad älvarna är värda outbyggda, bl a för turismen. De utredningar som finns visar att turism ger större inkomster och sysselsättning än man vanligen tror.

- * Det ökande elvärmeberoendet blir ett hot. Vi bör föra fram att flis- och torveldade kraftvärmeverk ger många uthålliga och lokala jobb till skillnad från vattenkraftutbyggnad.
- * Torvbrytningen är konfliktladdad. Det är viktigt att naturvård och renskötsel ligger före och tar undan värdefulla torvmarker från exploatering.

Dessutom diskuterades en rad föreningsfrågor. Viktigast är kanske den dåliga ekonomin. Det är viktigt att ÄlvS har en stabil ekonomi så att vi kan satsa på nya upplagor av bok och broschyr. I framtiden måste man räkna med att det blir nödvändigt att någon enskild älvräddare skall kunna ta ledigt från sitt ordinarie arbete och ägna sig åt en viss älv i känsliga lägen. Detta kräver också en god kassa. Alla medlemmar och andra sympatisörer måste göra en insats för att förbättra ekonomin.

Lars Lövgren

MODERATERNA I NORRLAND SÄGER NEJ TILL UTBYGGNAD

Moderaterna i Norrbotten, Västerbotten, Jämtland och Västernorrland säger bestämt nej till utbyggnad av våra kvarvarande älvar och älvsträckor. Detta sade moderatledaren i Norrbotten Erik Holmqvist vid den utfrågning vi hade med honom på älvräddarmötet i Luleå 21 nov. Holmqvist hänvisade bl a till det regionalpolitiska program som moderaterna i de fyra nordligaste länen antagit.

I programmet säger man nej till vidare utbyggnad av orörda älvar och älvsträckor. Istället vill man satsa på effektiviseringar av befintliga kraftverk. Däremot finns det söderut en del moderater som vill bygga ut ytterligare älvar, menade Holmqvist. Därför hade han också gått upp på moderatstämman i Falun och deklarerat norrlandsmoderaternas inställning när frågan diskuterades med anledning av programmet "Ny väg".

I "Ny väg" står nämligen att man bör öka planberedskapen för vattenkraftutbyggnad. Holmqvist menade emellertid att detta inte skall tolkas som att moderaterna nu är mera positiva till vattenkraftutbyggnad än tidigare. Planeringen gäller inom ramen för det gamla partiprogrammet där det står att de fyra stora älvarna inte bör byggas ut och att även i övrigt stor återhållsamhet måste iakttas samt att vårt lands oreglerade vattendrag och älvsträckor representerar oersättliga miljövärden.

Holmqvist hänvisade vidare till förslaget till nytt partiprogram där skyddet för de stora älvarna ytterligare skärpts. Där står att de stora älvarna inte får (min kursiv) byggas ut och att utbyggnader bör inriktas på effektivisering av gamla kraftverk. Detta program är emellertid ännu inte antaget och där står också att ännu återstår betydelsefulla vattenkraftstillgångar som kan tas i anspråk.

Ulf Adelsson sa på en debatt anordnad av Industriförbundet den 10 nov att det i hans parti är svårt att få gehör för ytterligare utbyggnad av norrlandsälvarna, enligt ett referat i DN.

Lars Lindström

Stoppa Tjäkovarats och Jaurekaska !

I ett uttalande från ett älvmöte i Luleå under helgen framhåller Älvräddarnas Samorganisation att en enda normal fabrik för inhemska fasta bränslen ger lika många varaktiga arbeten som en utbyggnad av en älv. Ett stort antal sådana anläggningar planeras också över hela landet och med god ekonomi menar Samorganisationen.

Vattenfalls nya uppgifter om att det skulle bli 300 fasta jobb efter en utbyggnad av Kalixälven är en ren luftsiffra utan saklig bakgrund. Hela Umeälven med sina många kraftverk har inte mer än ca 100 anställda. Däremot förloras vid en utbyggnad av Kalixälven för alltid över 300 varaktiga arbetstillfällen för Norrbotten inom basnäringarna jord-, skog- och rennäring och inom turismen.

Älvräddarnas Samorganisation anser att en fortsatt utbyggnad av älvarna är en orimlighet på grund av de mycket stora och oåterkalleliga skadorna på miljön och på grund av att energiförbrukningen kraftigt minskar tack vare besparingar och hushållning. Bl a har energiförbrukningen under det senaste året sjunkit med ungefär motsvarande fyra stora älvar. Dessutom har vi ett så stort elöverskott att vi nu exporterar el motsvarande en Kalixälv till utlandet. Avsättnings svårigheterna för el är nu så stora att kraftbolagen t o m fått spilla förbi kraftsstationerna i år.

Samorganisationen anser att Jokkmokk istället för en utbyggnad av Tjäkovarats ska få del i de redan byggda kraftverken i Luleälven. Detta skulle ge stora vinster till kommunen till skillnad från Tjäkovarats som under lång tid kommer att vara en dålig affär för kommunen. Tjäkovarats är nämligen dyrt att bygga ut och ger därmed enligt Vattenfalls siffror bara 6% förräntning av insatt kapital d v s långt under vad som kommunen får betala för de lån man behöver. Kommunen har inte som kraftbolagen stora vinster från de äldre kraftverken som kan betala förlusterna i de nya.

Vidare påpekas att en utbyggnad av Jaurekaska kommer att spolia de sista möjligheterna till yrkesfiske i Luleälvens dalgång. Fisket i Langas är nämligen av mycket stor betydelse och nu snart det enda återstående yrkesfiskevattnet nu sedan den positiva dämningseffekten i Suorvamagasinet börjar avta. Vid Jaurekaskas utbyggnad kommer vattennivån i Langas att sänkas med hela 5 meter under en stor del av året. Detta betyder att det värdefulla djur- och växtlivet på botten helt slås ut och därmed också fisket för 40 yrkes och binäringsfiskare. Utbyggnaden utgör dessutom ett allvarligt ingrepp i Stora Sjöfallets nationalpark.

Det nya förslaget till utbyggnad av Sikfors kraftverk i Piteälven är fortfarande en nybyggnad och inte en ombyggnad. Därmed strider utbyggnaden mot beslutet i riksdagen att bevara Piteälven. Kraftstationen kommer att bli hela fem gånger större än den nuvarande och ta mer än hela vattenföringen. Turbinerna blir nämligen så stora att bara den ena av dem kommer att gå hela året. Den andra kommer däremot att stå stilla under 10 månader av året vilket betyder starka framtida krav från kraftbolaget på regleringar högre upp i älven och till slut en total utbyggnad av älven och därmed ödeläggs Storforsen, nordens största vattenfall. Regeringen har i ett liknande fall i Ljusnan nyligen sagt nej till utbyggnad, påpekar älvräddarna i sitt uttalande.

Litteraturtips

ENERGI - TILL VAD OCH HUR MYCKET? -- P Steen, E Bogren, T B Johansson R Fredriksson

Skulle det räcka med hälften av Sveriges nuvarande energianvändning om 20-30 år?

Är det möjligt trots ökad konsumtion av varor och tjänster?

Skulle detta kunna ske utan extra kostnader eller kapitalinsatser?

De stora oljeprishöjningarna på 70-talet samt den tekniska utvecklingen har hjört att det nu finns ekonomisk teknik som är mycket mer energieffektiv än den som används idag.

Denna nya teknik kräver inga stora extra kapitalinsatser då den succesivt införs genom den ständigt pågående förnyelsen i samhället.

Medvetet teknikval kan möjliggöra radikala minskningar av den totala energianvändningen även med ökad konsumtion av varor och tjänster.

Energi - till vad och hur mycket? är en fristående fortsättning på framtidsstudien Sol eller Uran- att välja energiframtid (M Lönnroth, T B Johansson, P Steen) som handlade om olika möjligheter att tillföra energi och de faktorer som påverkar energisystemets utveckling.

Peter Steen är institutionschef och Erik Bogren forskare vid FOA. Tomas B Johansson är docent och Roger Fredriksson forskare vid miljövårdsprogrammet vid Lunds universitet.

Boken är utgiven av Sekretariatet för framtidsstudier i samarbete med Delegationen för energiforskning (DFE-rapport nr 39).

Distribueras av Liber förlag (Liber distribution, Förlagsorder, 162 89 VÄLLINGBY)

NATURVÅRD I VATTENMÅL - ALLMÄNNA RÅD Statens Naturvårdsverk (Råd och Riktlinjer 1981:1)

Råd och riktlinjer för bevakning av naturvårds- och friluftsintrasset i företag enligt vattenlagen, främst vattenkraftsutbyggnad.

Skriften riktar sig i första hand till de som har till uppgift att på regional och lokal nivå bevaka naturvårdens intressen i samband med vattenföretag men även alla som verkar inom den ideella naturvården har stor nytta av den.

Skriften har delats upp på två huvuddelar: en orienterande del och en policy-del med råd och riktlinjer. Den orienterande delen behandlar vattenföretags teknik, inverkan på miljön samt vattenlagstiftningen. Vattenkraftutbyggnaden har givits det största utrymmet.

Den väsentliga delen i framställningen gäller bedömning av inverkan på naturvårdens intressen som grund för yrkanden i vattenmålen. Av stort intresse för älvräddare, sportfiskare m fl är redovisningen av vattenlagstiftningen och prövningsförfarandet vid olika projekt. Kunskaper om skadeverkningarna är i regel stor bland naturvårdarna men lagstiftningen vet man oftast mindre om.

Beställes av Liber förlag. Adress: se ovan

MILJÖKALENDER 1982

Red: Magnus Nilsson och Roger Olsson

Miljökalendern är en kalender som vill vara en väckarklocka där man under årets 52 veckor dag för dag blir påmind om den utarmningsprocess som människans sätt att utnyttja jorden, vattnet och luften, har resulterat i.

Miljökalendern presenterar ca 50 hotade arter och på varje kalenderuppslag (1 vecka) kan man läsa om hotorsaker, om naturvårdsprojekt, miljögifter, lagar och internationella överenskommelser, miljöorganisationer och mycket annat läsvärt.

I kalenderns andra del finns bl a några temaartiklar, tips på böcker och tidsskrifter samt en presentation av organisationer med miljövard på programmet. I ett avsnitt om miljölagar får man med en snabbpresentation av den djungel av bestämmelser som gäller. Vidare presenteras de viktigaste miljöutredningarna som publicerats de senaste 5-6 åren samt de ca 20 utredningar som fn pågår.

Sist i kalendern finns ett utförligt adressregister.

Kalendern ges ut av LiberFörlag och kan köpas i bokhandeln. (Ca pris: 42:-)

RITSEMOMRÅDETS EXPLOATERING - EFFEKTER PÅ FAUNAN, FRÄMST ROVFÅGLARNA

Björn Broo & Peter Lindberg

Författarna arbetar vid Zoologiska institutionen vid Göteborgs universitet. Skriften är en redovisning av en undersökning som har genomförts på uppdrag av naturvårdsverket. Följande framgår av rapportens sammanfattning:

1971-78 har förekomsten av smågnagare, hönsfåglar och rovfåglar dokumenterats inom björkskogs- och fjällhedsområden vid Akkajaure och Autajaure i Gällivare kommun, Norrbotten. Rovfåglarnas häckningsframgång har korrelerats med födotillgång och en jämförelse har gjorts för olika delområden före, under och efter exploatering.

Ritsembygget har inneburit att ca 3,2 km² fjällterräng exploaterats. En 61 km lång väg genom bl a Sjöfallsparken har byggts från Suorva till Sitasjaure. Vattenflödet till Teusadalen har minskat genom dammbyggnad vid Sitasjaure.

Förekomsten av smågnagare har varierat starkt under perioden med toppår 1970, 1974 och 1978. Dalripan har minskat kontinuerligt i antal under utbyggnadsperioden, vilket kan ha samband med högt jakttryck samt att näringsbiotoper förstörts. Jaktfalk och kungsörn har försvunnit som häckfåglar inom exploaterade björkskogsområden. Fjällvråkar häckande i närheten av väg och byggnadsområde uppvisade lägre reproduktion än vråkar häckande inom orörda områden. En fortsatt utbyggnad av Ritsemvägen mot Norge innebär ökat störningstryck samt att unika fjällhedsområden skulle exploateras.

Rapporten är utgiven i naturvårdsverkets PM-serie och har beteckningen SNV PM 1435. (Pris: 15:-)

Distributör: Statens Naturvårdsverk, Biblioteket, Box 1302, 171 25 SOLNA

STRANDVEGETATIONENS LIVSBETINGELSER I ETT KRAFTVERKSMAGASIN I FJÄLLREGIONEN

Christer Nilsson

Författaren arbetar vid Institutionen för ekologisk botanik vid Umeå universitet.

Rapporten sammanfattar resultaten av ett forskningsprojekt som studerat vilka livsmöjligheter vegetationen har på stränderna längs ett stort regleringsmagasin i norra Sverige. Undersökningen har skett vid Gardikenmagasinet i Umeälven.

Författaren konstaterar i sin rapport att det står helt klart att konstruktionen av Gardikenmagasinet inneburit en totalskada på vegetationen inom hela magasinet upp till områden något över dämmningsgränsen. På stränderna har utbildats en sparsam vegetation, av helt annan typ än den ursprungliga strandvegetationen.

Rapporten är utgiven i naturvårdsverkets PM-serie och har beteckningen SNV PM 1446. (Pris: 15:-)

Distributör: Statens Naturvårdsverk, Biblioteket, Box 1302, 171 25 SOLNA

Älvnotiser

Lars Lindström

NYA FÖRSÖK ATT KOMMA ÅT VÄSTERDALÄLVEN

Kraftbolagen försöker än en gång att komma åt Västerdalälven. Det senaste budet är att man erbjudit Gagnefs kommun att delta med 20% i utbyggnaden (jfr Vattenfall och Sitojaure) trots att Västerdalälven så sent som 1979 undantogs av riksdagen från utbyggnad. Respekten för riksdagsbeslut är inte stor hos kraftbolagen eller hos statliga Vattenfall. Kraftbolagen försöker nu komma förbi riksdagsbeslutet genom att försöka få bygga ett mindre kraftverk i Ejforsen högt upp mot fjällvärlden och därmed göra ett första ingrepp i älven.

Befolkningen längs Västerdalälven har protesterat mycket kraftigt mot utbyggnadsplanerna. Detta har bl a framgått av den livliga pressdebatten den senaste månaden.

MINIKRAFTVERKEN HOTAR DE MINDRE ÄLVARNA

Bureälven är ett viktigt principfall eftersom det är ett av riksdagen undantaget vattendrag men där kraftbolagen trots det vill bygga ett flertal minikraftverk som helt ska avtrappa älven. Om en utbyggnad av Bureälven tillåts betyder detta att mindre vattendrag som nu är undantagna i praktiken inte har något skydd eftersom detta då inte anses gälla minikraftverk.

Ett mindre vattendrag blir precis lika förstört av ett litet kraftverk som ett stort vattendrag av ett större kraftverk. Regeringen bör därför säga nej till utbyggnad i Bureälven. Regeringen skall snart pröva utbyggnaden i Bureälven.

SIKFORS - NYTT FÖRSLAG TILL UTBYGGNAD

Det senaste förslaget från Bålforsens kraftaktiebolag om utbyggnad av Sikfors gamla kraftverk innebär liksom det tidigare förslaget att en helt ny kraftstation anläggs i älven vid sidan av den gamla. Kraftstationen blir hela fem gånger större än de tidigare från 1918. Den gamla kraftstationen tar bara en del av älvens vatten ($50 \text{ m}^3/\text{s}$) i en tub vid sida av älvfåran. Den nya stationen kommer däremot att ta fem gånger mer vatten än den gamla och dämma upp älven 3 meter. Detta innebär en torrläggning av älvfåran nedströms kraftstationen på drygt en kilometer. Därmed kommer skadorna på laxfisket att bli mycket svåra. Harrfisket spolieras också helt. Fiskerimyndigheterna planerar dessutom att göra Piteälven till en stor laxälv genom att öppna de enorma lekområdena ovanför Storforsen genom en laxtrappa förbi forsen. Dessa möjligheter skulle spolieras om Sikfors byggs ut eftersom det blir stora förluster av lax och laxungar i turbinerna när de vandrar ner till havet.

Kraftstationen blir så stor att vattnet bara räcker till för att driva den ena turbinen hela året. Den andra turbinen kan bara gå under två månader per år. Därmed blir lönsamheten på denna mycket låg, särskilt som det är sommarkraft som kommer att produceras av denna turbin. Kravet på regleringar av Piteälvens källsjöar kommer därför att bli mycket starka från kraftbolaget den dag Sikfors kraftverk är byggt.

Sikfors nya kraftverk är inte någon ombyggnad eller smärre åtgärd och medför stora skador på Piteälven. Därför måste en utbyggnad förhindras.

Den gamla kraftstationen i Piteälven tar bara en mindre del av Piteälvens vatten ($50 \text{ m}^3/\text{s}$), det mesta rinner förbi. Foto: Gunnar Westergren

EBB I KASSAN !

Det är inte enbart landets ekonomi som blir allt sämre. Samorganisationens kassa har minskat betänkligt det senaste året. Kampen för älvarna kan inte i det långa loppet föras utan ekonomiska resurser när vi vet att kraftindustrin satsar 25 milj kronor på propaganda enbart under det närmaste året!

Nya upplagor av broschyren och boken måste fram. Tidskriften Älvräddaren har en viktig funktion att fylla och måste komma ut även i framtiden. Allt detta kostar pengar liksom telefonsamtal och resor till uppvaktningar och möten. Allt arbete har skett helt ideellt. Inga arvoden har utgått till Samorganisationens funktionärer. I framtiden måste vi dock räkna med att det blir nödvändigt att grupper som verkar för älvar med ett akut hot över sig får ekonomiskt stöd så att någon person skall kunna ägna sig åt älvskyddet på heltid under en kortare period.

Skall älvkampen vara framgångsrik även i framtiden krävs mycket större ekonomiska resurser än vad som nu står till buds. Älvs får inga bidrag från samhället och är alltså helt beroende av DIN insats. Detta gäller både personligt engagemang och ekonomiskt stöd. Samorganisationens styrelse väddar därför till Dig om Ditt stöd till älvkampen. En kampfond -ÄLVFONDEN- har inrättats. Du kan ge ditt bidrag genom att sätta in en gåva på vårt konto - märk inbetalningskortet ÄLVFONDEN.

Det är också dags att betala medlemsavgiften för 1982. Avgiften är oförändrad 25:- (minst). I avgiften ingår tidskriften ÄLVRÄDDAREN. Organisationer (fiskeklubbar, samebyar, SNF-kretsar etc) kan gå med som stödjande medlemmar. Avgiften för dessa är 50:-. Den som vill prenumerera på ÄLVRÄDDAREN utan att vara medlem kan göra detta för 25:-.

DETTA INBETALNINGSKORT
ANVÄNDS VID INBETALNING AV
MEDLEMS- (PRENUMERATIONS-)
AVGIFTEN FÖR 1982.

GÅVOR TILL ÄLVFONDEN KAN
OCKSÅ BETALAS MED DETTA
INBETALNINGSKORT. SKRIV DÅ
ÄLVFONDEN I KORTETS MEDDELANDE-
RUTA.

HAR DU BYTT ADRESS ELLER
FLYTTAT ANGE DÅ DEN GAMLA
ADRESSEN PÅ KORTETS BAKSIDA
SÅ ATT VI KAN HÅLLA MEDLEMS-
REGISTRET AKTUELLT.

AVGIFTER:
ENSKILDA MEDLEMMAR 25:-
STÖDJANDE ORGANISATIONER 50:-
PRENUMERATION PÅ
ÄLVRÄDDAREN 25:-

En stor älv

av

Albert Viksten

ur Så kommer gryningen, CeWe-förlaget, 1980

En stor älv har något av ett levande väsens mystik över sig. En stor älv i Norrland är landskapets själ. Älven är mera levande än de kringliggande bergen, ja, till det yttre mera levande än de kringkransande skogarna. Älven rör sig. Den ändrar form och livsintryck inte bara under de olika årstiderna utan även under dygnets olika timmar. Vattnet är känsligt för dagrarnas skiftande ljus. En grådaskig dag är älven butter och visar ett ansikte med smulgråten i sina rynkor. Men när solen lyser, glittrar den av ljus, lever upp i intensiv glädje och livsmodet strålar ur dess rörliga djup. Den tunga, eviga vandringen blir glättigare. Och när solen färgar himmelens moln, dryper det rika färgstoffet ned i älvens vatten, och färgreflexen blir liksom mera levande när vattnet rör sig än när det dött ligger stilla.

Älven ändrar ständigt karaktär. För varje steg man tar vid dess strand, ändrar sig perspektiv och utsikter. Även sceneriet vandrar och vandrar. Men själva fåran ändrar sig efter vattenståndet. Och i en norrlandsälv är vattenståndet nästan som en barometer. En dag står en grupp stenar vid forshuvudet. Det är som om en skock sävliga flodhästar skulle dyka upp för att efter månader hämta lite luft och sol. Nästa dag ha flodhästarna försvunnit, dykt ned i djupet, och en rad av svepande virvlar utvisar deras läge. Det har inte regnat, torkan har kanske varit lång och ihållande. Men 30 mil uppåt fjälltrakterna har skurarna vräkt ned vattenmassorna i älvens otaliga rännilar. Älven talar om saken på sitt sätt nere i bygden.

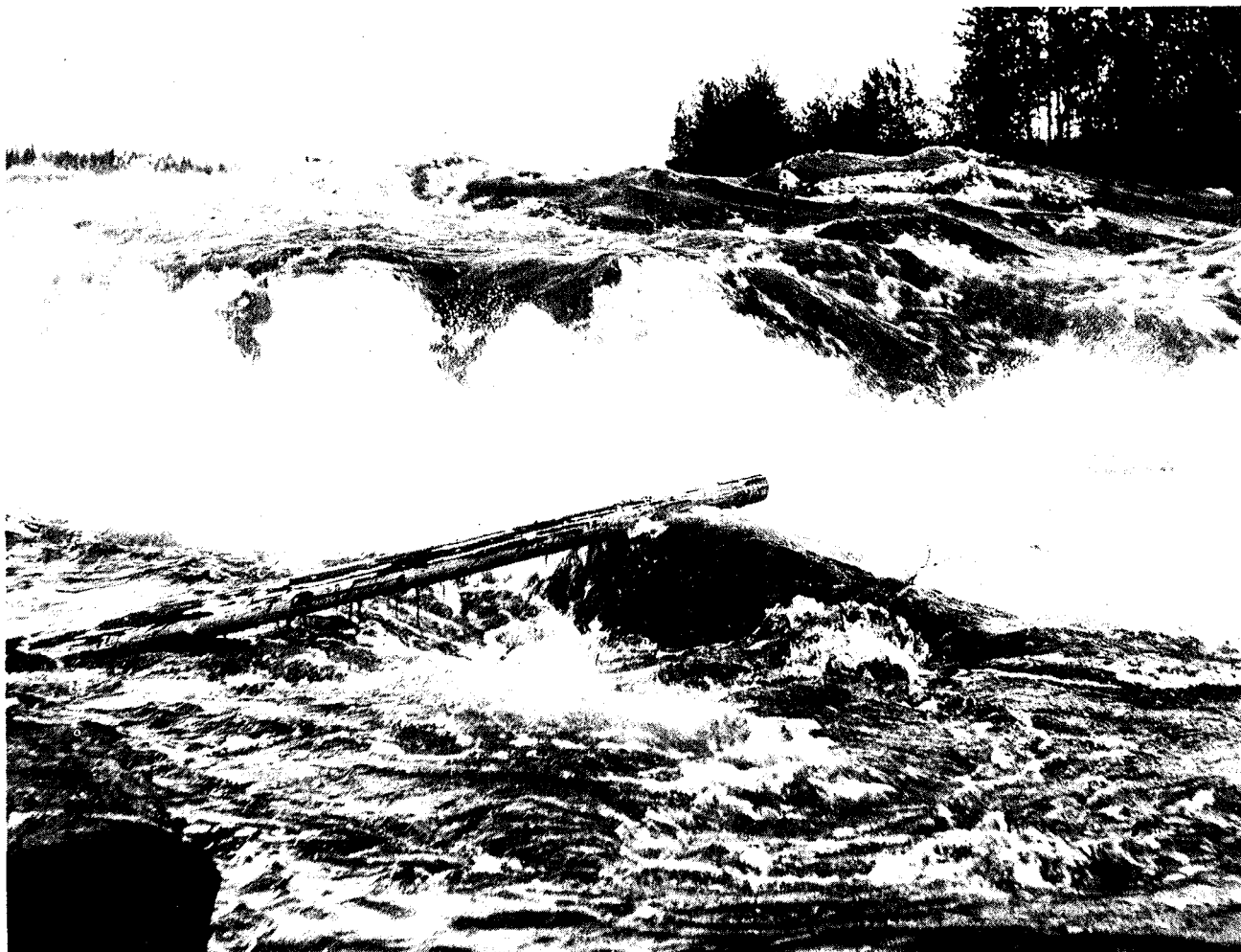
Intet är som en stor älv om våren. Den är naturkraften och vårbröttet i oförliknelig intensitet. Där ligger isbojan tung och mäktig, ibland ett par meter. Miljoner timmerstockar körs ned från skogarna, som glesnar på dess stränder, bjällrorna klingar och hästarna frustar under körkarlarnas hetsiga iver. Men i en vak i forsen mumlar älven. Dess röst blir högljuddare allt eftersom solen stiger på himlen. De första isflaken lossnar och tumlar ned i virvlarna. Vattnet börjar stiga. Timmervältorna sätter sig samman under buller från rullande stockar och i vattnet på isen börjar en och annan stock sina simövningar för den långa resan.

Och en dag kanske isen brister under stockarnas tyngd. Stora isflak gör sällskap. Det blir en start på försök. Ännu är isen på de lugnare vattnen stark och massiv. Den gör motstånd. Bullret hörs långa vägar. Från forsar och vältplatser tumlar stockarna om varandra, samlas i hundratusental med flaken, gör en stormlöpning mot den fasta isen, tornar upp sig till våldiga brötar. Nu är det fart på flottarefolket. Motordrivna isborrar arbetar för att få bukt med isen. Dyrbara broanläggningar och smärre industrier måste räddas. Dynamitskotten dånar och den dödsskjutna fisken flyter upp med silvervita bukar i vattenbrynet. Och vattnet stiger. Rapporter från fjällen ge oroande budskap. I år blir det nog svåra isgångar, säger folk och tittar ned mot älvfåran, där naturkrafterna brottas.

Så kommer bud om att en miljon stockar är på väg från fjällen. Nu händer det! Folk kommer från alla håll. Bygden lever i det rus som skapas av älvens vårfeber. Skådespelet är imponerande, oförlikneligt i sin väldiga prakt. Nu stoppar inga hinder. Bara framåt! Det obevekliga måste ske. Timret mullrar i fjärran. Isen bräcks som äggskal, tornas upp på stränderna, bökar i den frusna jorden, vräker ned timmerträd. och som tändstickor slungas stockarna i de vrålande forsarna. I lugnvatten kan timmer mängden vara så kompakt, att tjugodubbla stocklager ligger på varandra. Men eftersom älven blir bredare tunnas brötarna av. Och i en kompakt massa från strand till strand på flera kilometers längd stormar timmerhären framåt - mot det avlägsna havet.

Färden ger uppsalg till tankar. Varje stock av de miljoner, som passera, Har sin egen historia. Ett träd, ett liv, en uppgift. En bädd av ris ligger kvar, där det stolta trädet nyss stod. I de många stubbarna knaprar timmerbockarna för att få fäste för sina ägg. Och varje stock är resultatet av ett hårt arbete, svett och möda. Tankar har spunnits under barkspadens fräsande gång, förhoppningar och sorger.

Och nu vandrar miljonarmén till det stora målet, till fabriker och sågverk, till rymliga lastrum och till fjärran länder. Det är något som händer när timret går om våren i en norrländsk älv. Det är bröd, husrum och medel till förströelser. Det är Sveriges ekonomi.

Varje stock av de miljoner, som passera, har sin egen historia. Ett träd, ett liv, en uppgift.
Foto: Hilmar Sjögren

Och vattnet rinner och rinner. Stränderna grönskar, bonden tar fram harv och plog. Stockarna fortsätter att vandra, flottningsarbetarna gör sina vaktfärder från pass till pass. Det är en storslagen bild, en svensk bild.

Men eftersom sommaren lider fram tunnas stockarnas antal. Rensningen kommer. Men vattnet fortsätter att rinna. Älvens fåra blir smalare, vattnets lopp sävligare. Men vattnet rinner. Älvens ansikte ändras för varje dag. De första löven singlar ned i dess djup, följer med på färden. Den eviga kretsgången.

Men älven lever. Varje dag visar den nya skiftningar i sitt ansikte. Och älven talar. Dess röst har hundra nyanser. Den sjunger, den mumlar, den ryter och dånar och genom dagar och nätter hör man dess basröst från fallet.

Intet i den svenska landskapsbilden kan mäta sig med älven. Den är mest mersonlig av alla naturuttryck. Och den är en villig slav i människans tjänst. År efter år bär den tålmodigt på sina breda skuldror klamparnas miljoner till industrin. Och låter den sina vilda hingstar tämjas till hästkrafter till människans tjänst, till ljus, värme och kraft. Älven är oförliknelig.

Och jag som bor vid dess strand blir aldrig mätt på dess ständigt överflödande skönhet.

Hur fattigt vore inte vårt land utan älvar.

ÅRSMÖTET

Samorganisationens årsmöte hölls i år i Storsjö-kapell i närheten av Sölvsbackaströmmarna 12-14 juni. Det är kanske inte så svårt att förstå valet av mötesplats - Sölvsbackabeslutet är en viktig seger för landets älvar.

Exemplet Sölvsbacka har visat att befolkningen i älvdalarna i allra högsta grad är beredda att kämpa för de återstående älvsäckorna i vårt land.

Åke Wiktorsson, socialdemokratisk riksdagsman och ordförande i Sveriges Fritidsfiskares Riksförbund, pratade om fritidsfiske och vattenkraftsutbyggnad när årsmötet inleddes på fredagkvällen. Han kommenterade det faktum att nuvarande vattenlag är föråldrad vad gäller värderingen av ett vattendrags värde för fisket.

- Fritidsfiskets värde ur social och samhällssynpunkt bör vägas in och ställas mot den ekonomiska nyttan när det är aktuellt med nya vattenkraftsutbyggnader, menade Wiktorsson. Nuvarande vattenlag ger oss bara möjligheter att hävda fiskens köttvärde. På det här området ligger vi långt efter i vårt land.

Åke Wiktorsson drog sig inte heller från att ta tag i den heta frågan om Kalixälven:

- Kalix älv skall bevaras. Vi skall bevara älven åt bygden, åt kultur- och naturvård, men också åt fritidsfiskarna i hela vårt land.

En annan gäst vid årsmötet var Tomas Tydén från Delegationen för energiforskning. Han redogjorde för en framtidsstudie som gjorts av DFE och som visar att det är möjligt att minska energianvändningen med nästan hälften samtidigt som levnadsstandarden och konsumtionen ökar med 50%.

- Tidigare har vi haft gott om energi och energipriserna har varit låga. Vi har därför kunnat slösa med energi. I takt med att priserna stiger blir det allt intressantare att använda energin på ett effektivare sätt, menade Tydén.

- Om 20-30 år kommer de allra flesta industribyggnaderna att vara nybyggda och då har man använt den bästa tekniken för att utnyttja energin så effektivt som möjligt. Det kommer alltså att behövas betydligt mindre energi för samma produktion som i dag, sa Tomas Tydén.

ÄLVARNAS BOK

Samorganisationens egen bok - Älvarnas bok - är utsåld. Dessutom har det hänt mycket på älvsfronten och i energifrågan sedan boken kom ut. Årsmötet beslöt därför att en ny omarbetad upplaga av boken skall ges ut. Ett förslag till den nya upplagan skall vara klart till årsmötet 1982.

Karl Löfroth hade begärt att få slippa en del av de arbetsuppgifter som legat på sekretariatet och därmed honom. Årsmötet beslöt därför att omorganisera sekretariatet. Karl Löfroth blir även fortsättningsvis distributör av böcker, broschyrer, dekal, tröjor etc. Övriga uppgifter som åvilat Karl övertas av Lars Lövgren.

Årsmötet 1982 diskuterades. Det rådde stor enighet om att årsmötet borde läggas på en sommarhelg där de flesta kunde stanna kvar och fortsätta sin semester efter årsmötets slut. Då skulle betydligt flera av deltagarna kunna ta med sig sina familjer. Nästa årsmöte kommer därför att förläggas till första helgen i juli - 3-4 juli - "på prov". Platsen blir Bredsel invid Storforsen i Piteälven.

NY GRUPP INVALID

Aktionsgruppen Rädda Haverö från Medelpad valdes in som medlem i Samorganisationen.

Det skedde även val av bl a Samorganisationens styrelse. Inga förändringar skedde jämfört med föregående år. Styrelsen består därför av följande personer: Lars Lövgren, Sorsele (ordf), Astor Eriksson, Malung (v ordf), Leif Jonsson, Krok, Lars Lindström, Arvidsjaur, Harry Nylén, Färila, Olov Jonsson, Kalix samt Birger Ajax, Hamrstrand.

Helfrid Bäckström fortsätter som kassör ytterligare ett år.

Årsmötet avslutades på det sätt som anstår en älvräddarorganisation: en utflykt till Sölvbackaströmmarna. De fiskelystna fick tillfälle att blöta sina krokare. Jo då, det blev allt några harrar som fångades under den korta tid som stod till buds medan de andra mötesdeltagarna drack kaffe och mådde gott.

VÄL MÖTT VID PITEÄLVEN 3-4 JULI 1982!

Lars Lövgren

LAXEN — en missbrukad resurs

Den lax och havsöring som produceras i våra återstående outbyggda älvar i Norrland fiskas sedan lång tid tillbaka huvudsakligen i havet och vid kusterna. Effektivare redskap och höga priser har medfört ett allt hårdare fiske. Alltför få fiskar överlever idag detta fiske och får möjlighet att leka. Många älvräckor är idag utan uppväxande laxungar. Fiskeriintendent Östen Karlström rapporterar att endast 30% av reproduktionsområdena i Lule älv är besatta. I Pite älv och Öre älv riskerar laxen att helt försvinna. Så få laxar har gått upp för lek. Detsamma gäller för havsöringen i bl a Vindelälven där i år endast sexton stycken havsöringar passerat laxtrappan vid Norrfors.

Ändå förefaller inte särskilt många människor vara upprörda över detta längs berörda älvdalar. Förklaringen torde vara att laxen och havsöringen sedan lång tid tillbaka helt saknat intresse för de flesta människor. Lekvandringarna har legat omkring fem procent av vad som vore normalt utan ett fiske i havet och vid kusten. Det har bara räckt till för att glädja ett litet antal fiskerättsägare som fiskat intensivt med nät.

OPTIMALT FISKE I OUTBYGGDA ÄLVAR

Vad skulle då en hundraprocentig lekvandring av lax och havsöring egentligen innebära?

För t ex Vindelälven skulle det innebära en lekvandring av ca 40 000 laxar och kanske inemot 7 000 havsöringar med en medelvikt av åtta resp tre-fyra kilo. Dvs mer än trehundra ton laxfisk. För Kalix älv troligen inemot fyrahundra ton och för de mindre älvarna som Lögde, Byske och Öre älvar m fl mellan tjugo och sextio ton. Kanske mer.

Redan de mindre skogsälvarna skulle, om laxen och havsöringen fick vandra fritt, kunna bjuda på ett laxfiske jämförbart med de bästa laxälvarna i Storbritannien. Eller ungefär lika mycket laxfisk som är tillgängligt för sportfisket av den årliga produktionen i fjällvattnen i hela Västerbottens län. I Norrbotten har Lantbruksnämnden uppskattat att den årliga produktionen av öring, röding och harr som är tillgänglig för sportfisket uppgår till ca 120 ton. En storälv som Kalix älv eller Vindelälven skulle alltså kunna ge sportfisket betydligt mer laxfisk än hela fjällfisket norr om Jämtland!

Alla laxar och havsöringar som vandrar upp skulle dessutom vara stora och spännande att fiska. De skulle också vara åtkomliga på de mest attraktiva och natursköna avsnitten av våra älvar. Där en lax fiskats upp kommer snart en ny att ställa sig. Påföljande år kommer en helt ny årsklass med stora fiskar. Detta till skillnad från fjällfisket som, trots allt, mest ger små fiskar, där flertalet vatten är svåra att nå och där en koncentration av fiskare ofelbart leder till ett försämrat fiske för kommande år.

Det är väl känt och dokumenterat i såväl Fritidsfiskeutredningen som låginkomstutredningen att fiskeintresset är mycket stort bland befolkningen i berörda kommuner efter älvarna. En optimal uppvandring skulle därför kunna få ett stort socialt värde. Effekterna på ekonomi och sysselsättning skulle också kunna bli betydande. Amerikanska och kanadensiska undersökningar har visat att sportfiske på lax omsätter 10 ggr mer per fångat kilo jämfört med yrkesfisket.

Att slakta ut den lax som skulle kunna vandra upp i våra outbyggda älvar genom kommersiellt fiske innebär därför ett slöseri. Laxen, och i ännu högre grad havsöringen, har ett rekreativvärde som vida överstiger köttvärdet. Vilket naturligtvis inte utesluter att laxens köttvärde skulle kunna tas tillvara även om den sportfiskas. T ex genom att man ordnar med infrysningssmöjligheter och försäljning i anslutning till t ex campinganläggningar. Man kanske också skulle kunna anlägga rökerier. För de sträckor där laxen och havsöringen främst sportfiskas skulle man kunna sälja laxfiskelicenser. T ex efter ett kvoterat system med skilda priser för lokala sportfiskare, turister från övriga Sverige och för utlänningar. Inkomsterna skulle kunna fördelas på berörda kommuner, fiskenämnder och fiskerättsägare och ge pengar som kunde användas till att ställa i ordning stugor för uthyrning, förbättrad fiskevård i sidovatten och anställande av fiskeguider som kunde hjälpa ovana laxfiskare tillrätta med råd och utrustning. Det sista skulle kunna bli en trevlig arbetsuppgift för många älvbör.

Kommersiellt köttfiske på lax och havsöring som hör hemma i outbyggda älvar och åar kan överhuvudtaget inte anses önskvärt. Om man minskar tillgången, minskar också chanserna för i första hand ovana sportfiskare och sportfiskare med begränsad tid för fisket. T ex för ungdomar, familjer och flertalet turister. 40 000 laxar i t ex Vindelälven måste också ses i relation till att det redan idag säljs fiskekort motsvarande ca 50 000 kortfiskedygn per år. Trots att man sällan får något annat än harr kring minimimåtten. All lax och havsöring behövs alltså i älvarna.

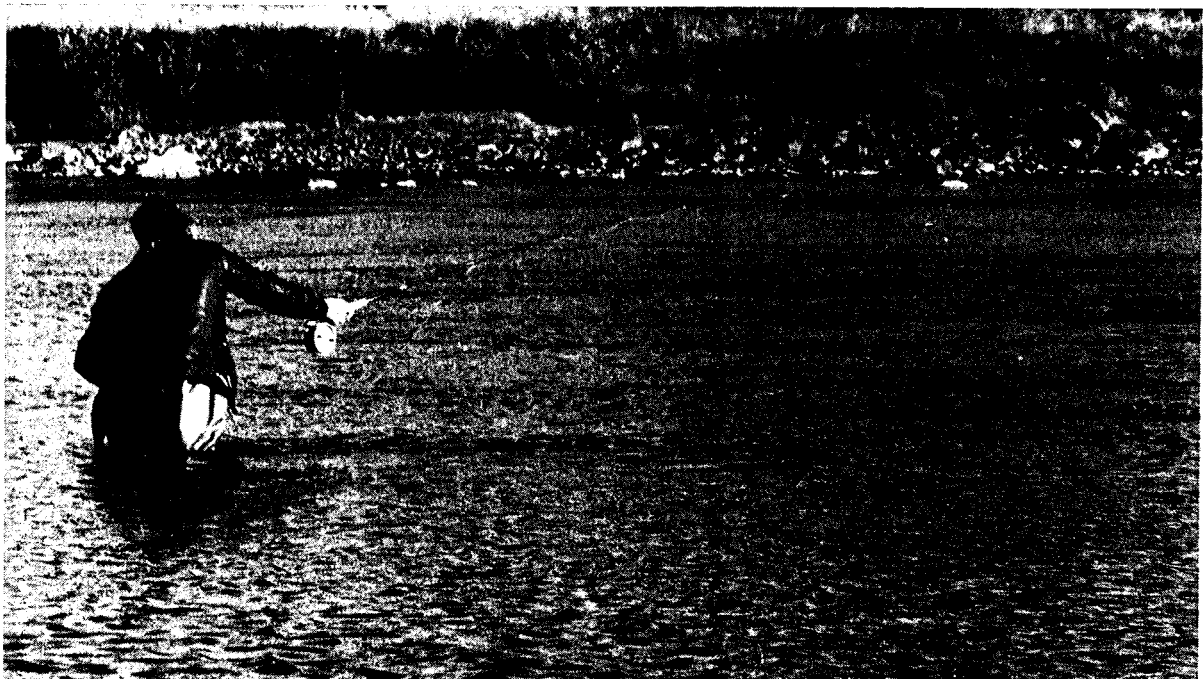
OPTIMALT UTNYTTJANDE AV ODLAD LAX I UTBYGGDA ÄLVAR

I de utbyggda älvarna har som bekant den naturliga reproduktionen i älven ersatts genom odling och utsättning av lax- och havsöringsungar (smolt). Här skulle man kunna ha ett sportfiske på sträckan från havet upp till den nedersta kraftstationen där den uppvandrande laxen skulle kunna fångas enkelt och billigt i centralfisken på samma sätt som man idag fångar avelslaxen.

Fördelarna med en beskattning av den odlade laxen i "centralfisken" istället för som nu genom fiske kan sammanfattas enligt nedan:

- * Ca 80% av laxen fiskas idag på uppväxtområdena i Östrsjön. Den lax som tas väger i genomsnitt fyra kilo. Den skulle kunna väga ca åtta kilo om den istället fick växa färdigt och fångas i ett centralfiske när den återvänder för lek till den älv där den satts ut. Avkastningen i laxkött skulle nästan fördubblas.
- * Det ekonomiska värdet skulle mer än fördubblas. Lax som väger 2-3 kilo betalas idag med 25 kr/kg. Större lax med 40 kr/kg. Den lekvandrande laxen har också en högre fetthalt och bättre kvalitet än den som fiskas i havet.
- * Den lax som fångades i "centralfisken" skulle kunna ge en avsevärt bättre behandling än den som fiskas. Den lax som fiskas i havet kan t ex ligga isad i mer än en vecka i ett lastutrymme innan den landas. Det kan också nämnas att 90% av laxen redan idag innan den säljs.
- * En avveckling av havsfisket skulle också innebära att all lax av svenskt ursprung skulle fångas/fiskas i Sverige. F n uppgår den svenska andelen i den svenska laxen endast till ca 40%.

- * Utan ett fiske skulle man undvika den dödlighet som idag förekommer hos laxen genom att den skadas av redskapen. T ex kan nämnas att av de laxar som fastnar i havsfiskets drivgarn lossnar mellan fem och åtta procent när drivgarnen tas hem. Dessa laxar singlar döda ner till botten. Det torde innebära förluster på ca 60-100 ton per år. Dvs mer än som idag går upp i våra älvar.
- * En annan ytterst allvarlig nackdel med det fiske som bedrivs på laxen under dess uppväxttid i havet skulle också undvikas. Havsfisket har visat sig avla fram en långsamväxande, småväxt lax. Orsaken är att den lax som snabbast når minimimåttet, 60 cm, för drivgarnsfisket också kommer att fiskas hårdast och under längre tid. Lax som växer dåligt får däremot en bättre överlevnad och får större möjligheter att föra sina anlag vidare.

En stor laxuppgång i älvarna skulle få stort socialt värde. Foto: Lars Lövgren

- * Utan ett havs- och kustfiske skulle man också vid "centralfiskena" kunna välja ut de allra bästa laxarna för avel och på så vis på sikt kanske ytterligare öka produktionen.
- * Kostnaderna för att ta tillvara laxen vid "centralfiskena" skulle bli en bråkdel av kostnaderna för att fiska. De 24 båtar som idag fiskar lax på heltid i Sverige torde tillsammans bränna upp ca en miljon liter dieselolja till en kostnad av idag ca 2 miljoner kronor. Eftersom man fiskar med inte mindre än 600 drivgarn per båt och natt (fångst på ung vart 10:e garn) har man också betydande kostnader för underhåll av redskap. Antag t ex 80 000 kr båt och år och en kapitalkostnad för båten om ca 100 000 - 200 000 kr per båt och år. Om man vidare antar att fångsten per år uppgår till ca 15 ton skulle det innebära en kostnad per kilo fångad lax på ca 20 kr. Som jämförelse kan nämnas att den lax som odlas i kassar i Norge och som matas upp till slaktvikt kostar ca 22 kr/kg att producera. Kostnaderna för kustfiske vad gäller bränsle och redskap är betydligt lägre men fångsterna är också lägre varför kostnaderna per kilo fångad lax blir av samma storleksordning.

Motsvarande kostnader för "centralfiskena" skulle då vara kapitalkostnader för de "fällor" eller redskap man där skulle behöva. I viss utsträckning torde utrustningen redan finnas. Befintliga laxtrappor kan t ex vara användbara. Kostnaderna skulle därför knappast nå upp till mer än några ören per kilo fångad lax.

- * Utan ett havsfiske (och helst också utan ett kustfiske) skulle det löna sig att kraftigt öka utsättningarna av smolt för att få en större återfångst. Laxforskningsinstitutet har beräknat att återfångsten skulle kunna bli ungefär ett kilo lax per utsatt smolt. Kostnaden för att producera en smolt i befintliga anläggningar uppgår idag till mellan 5-8 kr. Med andra ord - man skulle kunna producera lax för mindre än 10 kr/kg. Det skulle kunna komma konsumenterna tillgodo i form av mer och billigare svensk lax av hög kvalitet. Vi skulle kunna sluta importera lax från Norge och Alaska? Istället skulle vi kanske kunna sälja lax till Europa med goda vinster.

Det finns knappast några biologiska hinder för en större smoltutsättning. Mängden lax i Östersjön är idag mycket mindre än innan älvarna började byggas ut. Den begränsande faktorn torde vara tillgången på skarpsill som är laxens stapelföda. Det finns emellertid oerhörda mängder skarpsill i Östersjön i förhållande till mängden lax. Laxen påverkar idag knappast tillgången på sin egen favoriträtt. Avgörande är istället det fiske på skarpsill som östblocket bedriver för att tillverka fiskmjöl. Under de år det finns mycket gott om torsk i Östersjön och bottenhavet äter också torsken en hel del skarpsill och troligen även smolt. Men normala år finns möjligheter att ha en mångdubbelt större mängd uppväxande lax i Östersjön.

Samma sak gäller havsöringen som växer upp i Bottenhavet och längs våra kuster.

AVVECKLING AV HAVSFISKE PÅ LAX SAMT KVOTERING OCH BEGRÄNSNING AV KUSTFISKET

Det svenska havsfisket på lax skulle förslagsvis kunna avvecklas på så sätt att man bestämde att inga andra än de som idag fiskar lax på heltid fick ägna sig åt detta fiske. Varje båt fick sin begränsad kvot. De som avstår från att fiska upp sin kvot eller som fiskar mindre får istället ersättning som motsvarar kvotens värde från försäljningen av den lax som då istället kan fångas vid centralfiskerna. Det finns då ett ekonomiskt motiv till att avstå från att fiska eftersom man inte får några kostnader för bränsle och underhåll av redskap. Efter t ex fem år förbjuds allt havsfiske på lax. Medel från centralfiskerna kan naturligtvis även i fortsättningen användas antingen för att avlöna dessa fiskare för andra arbetsuppgifter eller som en ren "pension".

Samtidigt måste Sverige ta upp förhandlingar med övriga länder runt Östersjön som fiskar lax i havet. Det är i första hand Danmark och Finland som fiskar "svensk" lax i sina resp fiskezoner. Danmark tar stora mängder lax trots att man idag är hänvisad till att fiska inom ett begränsat område runt Bornholm. Danmark har ingen egen smoltproduktion och små möjligheter att själv odla smolt. Förhandlingsutrymmet för att få danskarna att sluta fiska den svenska laxen är dock avsevärt. Sverige skulle ju kunna kompensera danskarna med ända upp till dubbla värdet av den lax av svenskt ursprung som de kan beräknas ta och ändå tjäna på affären. Sverige skulle ju också i princip kunna odla och återfånga lax åt danskarna. Sovjet tillämpar redan idag centralfiskerna som ett sätt att beskatta den lax som växer upp i Vita havet. Man har varit intresserade av att göra likadant i Östersjön. Finland håller på att öka sin smoltproduktion så att den inom några år kommer att ligga i nivå med Sveriges. Man borde kunna förmås att ägna sig åt sin egen lekvandrande lax.

Det är naturligtvis helt nödvändigt att efter en avveckling av havsfisket "sätta ett lock" på kust- och älvsfisket. Kommersiella uttag av de vilda bestånden som hör hemma i de outbyggda älvarna bör också på sikt upphöra helt.

Försäljning av lax och havsöring som inte fångas vid centralfiskeri bör förbjudas. Därefter kan man göra undantag för befintligt yrkesfiske som får fiska upp bestämda kvoter. Undantag bör inte göras för den som fiskar lax för att få extrainkomster (idag vanligtvis skattefria). Inte heller bör havsöringen fiskas för avsalu. Havsöringen har inte tillnärmelsevis lika stor betydelse för yrkesfisket som den skulle ha för sportfisket. Den bör därför förklaras som "sportfisk" enligt amerikansk förebild. De yrkesfiskare som avstår från att fiska upp sina kvoter bör få ut en ersättning motsvarande kvotens värde från försäljningen av "laxfiskelicenserna".

Fiske på lax och havsöring måste utgå ur enskild fiskerätt. Berörda fastigheter kompenseras istället genom andelar i centralfiskeriet av motsvarande ekonomiska värde. Nöjet att få fiska med yrkesmässiga redskap efter lax och havsöring får ersättas med gratis laxfiskelicenser för fiske med handredskap på samma villkor som för alla andra. Eventuellt skulle man också behålla ett visst nätfiske för husbehov till exempel genom att varje fiskevårdsområde tilldelades en kvot. Fiskevårdsområdet fick sedan själva besluta om vilka som skulle få nätfiska. Fiskerättsägarna skulle eventuellt också kunna få andelar i intäkterna från försäljningen av "laxfiskelicenserna" för sportfiske.

För att få god kontroll av försäljningen av lax och havsöring och därmed indirekt av fisket, skulle man kunna märka alla laxar med en plastbricka som märkts med en kod. Samtidigt skulle man väga laxarna och föra in uppgifterna om vikt och kod samt datum i en liggare eller dator. Yrkesfiskare med dispens skulle kunna få ut märken motsvarande sin kvot och åläggas "märkningsskyldighet". Kontroll skulle naturligtvis härutöver kunna ske genom granskning av köpehandlingar.

De förslag som ovan diskuterats skulle i princip inte behöva innebära några ekonomiska nackdelar för några parter. Bortsett då från de som haft lax- och havsöringsfiske som ett sätt att skaffa sig obeskattade extrainkomster. Ett fåtal skulle dock förlora "nöjet" att fiska med yrkesmässiga redskap på lax och havsöring. Å andra sidan skulle hela svenska folket kunna få glädja sig åt ett sportfiske som skulle överträffa allt som tidigare kunnat erbjudas i detta land.

Hans-Göran Sandqvist

Sitojaure är inte till salu!

Precis i anslutning till Sareks nationalpark vill nu Vattenfall bygga en kraftstation med namnet Tjäkavarats (eg Tjåkkivarats). Genom en 2 km lång och 50 m hög damm vill man dämna över Sitoälvens dalgång varvid hela 11 km² land dränks och resten av älven torrläggs. Dessutom kommer man att dämna upp Sitojaures lågvattennivå vilket får konsekvenser för djur- och växtliv i sjön. Utbyggnaden kommer därmed också att drabba Sareks nationalpark. I den nedre delen av sjön kommer dessutom stora landområden att överdämmas

Näten hängs vid Vaggevare lappläger, öster Sitojaure. Foto: Edvin Nilsson

Området kring Sitojaure har mycket stor betydelse för rennäringen och ligger mitt i Sirkas samebys kärnområde. Området kring Sitoälven är ett mycket viktigt vårbetesområde där renarna uppehåller sig efter kalvningen. Sirkas sameny har utsatts för mycket svåra intrång av tidigare utbyggnader och motsätter sig bestämt all vidare utbyggnad inom samenyn.

Sitoälven är också ett av de få kvarvarande strömmande vattendragen inom Jokkmokks kommun och därför av yttersta vikt för fiske och rekreation i kommunen.

Jokkmokkskretsen av Svenska Naturskyddsföreningen har gett ut en affisch med foto (färg) från Sitojaure för att kunna upplysa beslutsfattare och politiker om vad som egentligen går till spillo. Den har måttot "Sitojaure är inte till salu". Du kan beställa den hos Hans Andersson, Herrev 8C, 960 40 JOKKMOKK; tel 0971 - 115 25.

Tjäko­varats en dyr affär för Jokkmokk

□ **Vattenfall har redovisat kostnaderna för en utbyggnad av Tjäko­varats och det visar på sådana höga kostnader att Jokkmokks kommun inte på långa vägar kommer att kunna förränta de pengar man lägger ner i en utbyggnad. Det blir en ren förlustaffär för kommunen.**

Vattenfall räknar nämligen med att det kommer att kosta 800 miljoner kr att bygga ut Tjäko­varats och att bruttoinkomsten blir 48 miljoner kr dvs $48/800 = 6$ procent ränta på pengarna. Detta är långt under den ränta på 12–13 procent som kommunen får betala för de lån man behöver för att kunna delta i utbyggnaden. Även om energipriserna stiger till närmare det dubbla kommer Tjäko­varats att bli en dålig affär för kommunen.

□ **Förlust**

Men varför vill då Vattenfall egentligen bygga ut Tjäko­varats undrar någon. Jo, det är så att Vattenfall har billiga äldre kraftverk som kan kompensera kostnaderna i de nya. Det har inte kommunen. I ett gammalt kraftverk i Luleälven kostar strömmen idag ca 5 öre/kWh medan den i Tjäko­varats kostar ca 33 öre/kWh dvs ungefär detsamma som för torv. (800 miljoner kr utslaget på 250 miljoner kWh och 10 procent ränta betyder 33 öre/kWh).

Inkomsterna från Tjäko­varats beräknar Vattenfall bli 48 miljoner kr dvs ca 20 öre/kWh i medeltal, vilket är en klar förlust. Vattenfall måste därför gå till staten och begära s.k. avskrivningsanslag för Tjäko­varats eftersom man har ett förräntningskrav från staten på sig på 10 procent medan investeringarna i Tjäko­varats bara ger 6 procent ränta.

□ **Måste låna**

För kommunen finns inte några sådana möjligheter att täcka sina förluster genom att gå till staten eller använda gamla kraftverk. Jokkmokks kommun måste dessutom låna pengar till sin del av en utbyggnad av Tjäko­varats (Sitoälven) och man får då betala en ränta på minst 12 procent men man får bara igen 6 procent i kraftverket. Förlusten utgör ca 13 miljoner kr per år för kommunen om man äger en fjärdedel av kraftverket. Vem ska betala detta?

□ **Förräntningskrav**

Vattenfall kan inte heller låna ut pengar till kommunen med låg ränta eftersom man är ett affärsdrivande företag med direktiv från riksdagen att förränta kapitalet med minst 10 procent. Om man subventionerar räntan ökar man bara förlusterna på kraftverket. Men är inte alla vattenkraftverk lönsamma undrar någon. Det brukar ju kraftbolagen påstå. Nej, det är långt ifrån säkert att nya kraftverk är lönsamma. Det beror på att det är de svårast utbyggbara älvsträckorna som lämnats kvar till sist – av naturliga skäl. De lönsamma har man redan till stor del byggt ut. Därmed blir också strömmen från de nya betydligt dyrare än från de gamla. Tjäko­varats får dessutom – till att börja med – ett mycket litet regleringsmagasin vilket gör att det är mest sommarkraft som produceras och då blir förtjänsten ännu mindre. Byggs Tjäko­varats kommer därför snart krav om en total reglering av Sitojaure för att öka förtjänsten på kraftverket. "Älven är ju redan påverkad" brukar det heta då.

□ **Onödigt offer**

För Jokkmokks kommuns del är det betydligt fördelaktigare att få del i de redan byggda kraftverken i kommunen istället för att offra Tjäko­varats (Sitoälven) med de kostnader och den våldiga naturförstöring detta innebär.

Lars Lindström

VATTENDOMSTOLEN KRÄVER NYA FÖRSLAG TILL UTBYGGNAD AV VOJTMÅN

Vattendomstolen har hållit syn och begärt avv Vattenfall ska komma in med två nya förslag till utbyggnad av Vojtmån. Vattenfall äger nämligen ingen utbyggnadsrätt i Marsån och Fatsjön, enligt vattendomstolen. Marsån är att betrakta som ett separat vattendrag. Dessutom är kraven på en högre minimivattenföring i Vojtmån mycket starka, bl a har fiskeriintendenten begärt minst 15 m³/s.

Dessa komplikationer kommer att kraftigt fördyra projektet, som redan är mycket dyrt, och troligen göra det ogenomförbart.

Befolkningen längs Vojtmån vill inte alls ha någon överledning och utbyggnad av Vojtmån. En överledning kommer också att skada ett stort unikt urskogsområde i närheten.

DIREKTIV TILL AVVECKLINGSKOMMITTEN - INGEN UTBYGGNAD AV ÄLVARNA

Regeringen har nu utfärdat direktiven för den parlamentariska kommitté som ska utreda kärnkraftens avveckling. Där sägs mycket klart ifrån att kommittén ska utgå från de riksdagsbeslut som är fattade, bl a 1977 och 1979 års beslut om undantagande av ett antal orörda älvar och älvsträckor.

HÄNSYNSLÖST AV VATTENFALL !

Styrelsen gjorde följande uttalande med anledning av Vattenfalls anslagsframställning för 1982/83.

Vattenfalls nya försök att komma åt älvarna, bl a Kalixälven och Vindelälven, är ytterligare ett fräckt exempel på Vattenfalls ovilja att finna sig i uppdragsgivarens - statens - beslut.

Vattenkraftens roll i Sverige börjar vara färdigutredd. Riksdagen har i sitt energipolitiska beslut tidigare i år jämfört de ev. fördelar vattenkraften har med de enorma skador på miljön och för jord- och skogsbruk, renskötsel och turism som följer av älvtutbyggnad. Man har då bestämt sig för att vi i stort sett har byggt ut vattenkraften tillräckligt. I huvudsak återstår endast effektiviseringar av redan byggda kraftverk.

Det är en ren lögn att det går att bygga ut älvarna skonsamt. Kraftverken måste ligga där forsarna och fallen finns. En stor del av älvarnas värde ligger just i att de är orörda.

I stället för att kommunerna skall få bli delägare i nya kraftverk har de kommuner som drabbats av utbyggander en moralisk rätt att få del av Vattenfalls vinster redan nu. Man skall inte behöva offra ytterligare älvräckor för att få något tillbaka av kraftbolagens exploatering. För kommunerna innebär engagemang i framtida utbyggander långt ifrån att man satsar på säkra inkomster. Många av de projekt som i dag planeras är direkt olönsamma. En utbyggnad av Sädvajaure i Skellefteälven skulle t ex kosta 45 öre/kWh!

Vattenfall måste acceptera att våra älvar har byggts ut färdigt. De få orörda älvar och älvräckor som finns kvar måste sparas för framtiden. Det är hänsynslöst av Vattenfall att på nytt oroa befolkningen i älvdalarna.

40 ARBETSTILLFÄLLEN FÖRSVINNAR OM JAUREKASKA BYGGS UT

Vattenfall vill bygga ut Jaurekaska och därmed sänka sjön Langas yta (låg-vattennivån) med fem meter. En utbyggnad av Jaurekaska får förödande konsekvenser för fisket, däribland det stora yrkes och binäringsfiske som bedrivs i sjön. De produktiva näringsbottnarna, som är grunden för sjöns fiske, kommer vid en utbyggnad att helt torrläggas och fisket därmed att ödeläggas.

Ett 40-tal yrkes och binäringsfiskare förlorar då möjligheterna att överleva i detta område. Detta kommer att allvarligt drabba rennäringsen eftersom samerna inte enbart kan leva på renskötseln utan behöver fisket som en viktig binäring.

Därtill kommer överfartsmöjligheterna över sjön att helt upphöra vintertid eftersom sjön inte kommer att kunna frysa till genom den stora vattenföringen och den låga vattennivån. Därmed skadas också turismen men framförallt renskötseln allvarligt. Vattenfall kommer den närmaste tiden att lämna sin ansökan till vattendomstolen. Opinionen mot en utbyggnad är stark i den berörda bygden och även ute i landet. Utbyggnaden berör också Stora Sjöfallets nationalpark.

Så länge

Så länge vi har vatten,där fisken lever
Så länge vi har land,där renen betar och vandrar
Så länge vi har marker,där det vilda gömmer sig
har vi tröst på denna jord

När våra hem ej mera finns och vår mark är förödd
- var ska vi då bo

Vårt eget land,vårt levebröd har krympt
sjöarna har stigit
älvarna har torkat
bäckarna sjunger med sorgsen stämma
markerna svartnar,grönskan vissnar
fåglarna tystnar och flyr

Allt det goda vi fått
kommer ej vårt hjärta vid
Det som skulle underlätta våra liv
blev till intet värde

Hårda stenvägar gör våra rörelser smärtsfulla
Lugnet hos det vildas människa
gråter i sitt hjärta

I den ilande tiden
uttunnas vårt blod
vår samklang brister
vatten upphör brusa

Paulus Utsi

ur GIELA GIELA

MATERIAL FRÅN ÄLVRÄDDARNA

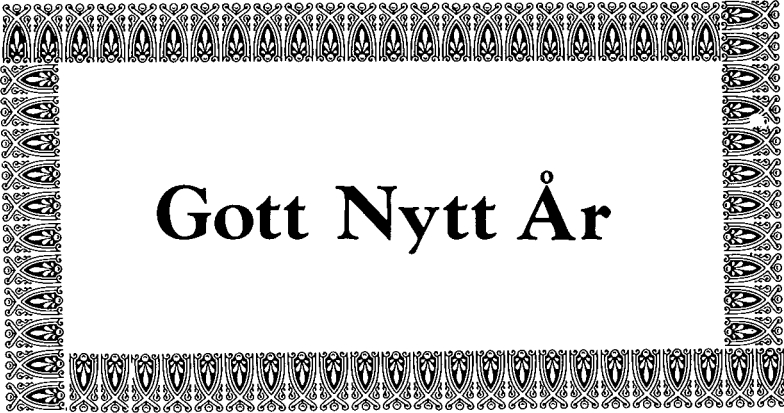
Du kan beställa följande från ÄlvS kansli
i Fällfors:

SKIVA - RÄDDA KALIXÄLVEN	15:-
DEKAL - RÄDDA VÅRA ÄLVAR	3:-
KNAPPMÄRKE - RÄDDA VÅRA ÄLVAR	5:- (min 5 st: 3:-/st)
TYGMÄRKE - RÄDDA VÅRA ÄLVAR	12:- (min 5 st:10:-/st)
T-SHIRT - RÄDDA VÅRA ÄLVAR Finns i gult, rött och blått	30:-

Adress: ÄLVRÄDDARNAS SAMORGANISATION
PL 281
930 52 FÄLLFORS

Tel: 0912 - 200 37 (kvällstid)

Pg: 73 65 73 - 7

Gott Nytt År

